

Ondersteuningsbeleid van het Zonnewiel

-visie op leerlingondersteuning en de ondersteuningsstructuur-

Opgesteld door: H. van Griethuysen en V. Bakker i.s.m. directie

Datum: juli 2021

Status: vastgesteld

Inhoud

Inleiding.....	3
Visie op ondersteuning.....	3
De kleuterleeftijd.....	3
Klas 1 t/m 6.....	4
Hoofd (denken)	4
Hart (voelen).....	4
Handen (willen)	4
Waarneming en analyse.....	4
Leerrijpheid	5
Ondersteuning in uitvoering	5
Schematische weergave ondersteuningsniveaus	7
Ondersteuningsniveau 1 en 2: Basisaanbod (landelijk gemiddelde ongeveer 85% van de groep)	7
Niveau 1.....	7
Niveau 2:.....	8
Ondersteuningsniveau 3: basisondersteuning (landelijk gemiddelde ongeveer 10% van de groep)	8
Ondersteuningsniveau 4: (zeer) intensieve ondersteuning (landelijk gemiddelde ongeveer 5% van de groep).....	9
Cirkelmodel ondersteuningsniveaus.....	10
Grenzen aan Ondersteuning	11
Beleid en protocollen	11
Doelen 2020-2023	11

Inleiding

Het Zonnewiel vrijeschool De Bilt ontvangt vanuit het Samenwerkingsverband ZOUT (Samenwerkingsverband regio Zuidoost) ondersteuningsgelden om zelf de ondersteuning op school in te richten. Dit vraagt om een hoge mate van professionaliteit en expertise op het gebied van onderwijskwaliteit en ondersteuningsbeleid. Doel van dit ondersteuningsbeleid is de ondersteuning op het Zonnewiel te beschrijven en te verbeteren. Zo kunnen we vanuit een zorgvuldig onderbouwde visie de extra ondersteuningsgelden vanuit het samenwerkingsverband inzetten.

Visie op ondersteuning

Het Zonnewiel is een school die zich laat inspireren door de antroposofie. Wij geven op kunstzinnige wijze vorm aan ons onderwijs, inspeland op de vragen die deze tijd ons stelt. Zo leggen wij de basis waarmee kinderen zich kunnen ontwikkelen tot evenwichtige en autonome mensen.

Mensen die zeggen:

“Ik ontwikkel mijzelf in verbinding met de wereld
Ik ken mijn waarden
Ik denk aan anderen
Ik weet wat ik kan
Ik mag zijn wie ik ben”

Op deze manier kunnen kinderen opgroeien tot mensen die zelf betekenis en richting geven aan hun leven en die hun plek kunnen vinden in de maatschappij. Mensen die vanuit hun eigen kwaliteiten een bijdrage willen leveren aan de wereld. Mensen die met elkaar de wereld van morgen vorm gaan geven.

Kernwaarden binnen de ondersteuning:

- Onderwijs gericht op hoofd, hart en handen (denken, voelen, willen)
- Volgt en ondersteunt de ontwikkelingsfasen van het kind
- De ontwikkeling van de groep ondersteunt de individuele ontwikkeling
- Samen met ouders afstemmen over wat kinderen nodig hebben
- Elk kind voelt zich gezien in zijn kwaliteiten en uitdagingen

De kleuterleeftijd

In de kleuterleeftijd eigent het kind zich zijn fysieke lijf toe om de kwaliteiten hoofd (denken), hart (voelen), handen (willen) in de lagere-schoolleeftijd verder te ontwikkelen. Jonge kinderen ontwikkelen zich optimaal tijdens hun spel. De kleuter mag daarom volop (samen)spelen met duurzame spelmaterialen en rijpt zo uit tot een leerrijp kind. Een beeldrijk programma van versjes, liederen, verhalen, geleid spel en activiteiten stimuleert de ontwikkeling van de kinderen. In de kleuterfase zijn alle leervoorwaarden voor het latere leren impliciet aanwezig.

Klas 1 t/m 6

Hoofd (denken)

In de eerste leerjaren op school vinden we het belangrijk dat de leervoorwaarden optimaal ontwikkeld worden. In de kleuterklas wordt spelenderwijs het fundament hiervoor gelegd. De kleuterleerkrachten hebben alle leervoorwaarden beleefbaar gemaakt in een beeldrijk programma vol met o.a. liedjes, versjes, handgebarenspele, geleid spel, verhalen en activiteiten. De kleuter heeft zich deze leervoorwaarden spelend en belevend eigen kunnen maken. In het laatste kleuterjaar wordt meer expliciet spelenderwijs geoefend met reken- en taalvoorwaarden. Zo wordt het kind ondersteund in zijn weg naar leerrijpheid.

In klas 1, 2 en 3 worden basisvaardigheden rekenen en taal aangelegd zodat daar in de hogere klassen op kan worden gebouwd.

In de klassen 4, 5 en 6 leren de kinderen groeien naar eigenaarschap en zelfstandigheid in het denken.

Hart (voelen)

De basis van de gevoelsontwikkeling (sociaal emotionele ontwikkeling) ligt in de groepsvorming binnen de klas. De klas is een kleine samenleving waarbinnen de socialisatie goed geoefend kan worden. De leerkracht geeft onderwijs dat gericht is op de ontwikkeling van de drie basisbehoeften van de kinderen: het geloof en plezier in eigen kunnen (competentie), de beleving dat anderen je waarderen en met je om willen gaan (relatie) en de ruimte om eigenheid (verder) te ontwikkelen (autonomie). Binnen ons onderwijs wordt dit ontwikkeld in de vertelstof, het periodeonderwijs, kunstzinnig werken, muziek, toneel en coöperatief leren. In de lessen Rots en Water, die in iedere klas gegeven worden, worden deze vaardigheden meer expliciet spelenderwijs geoefend.

Handen (willen)

We werken ervaringsgericht vanuit het lijf. Dat begint heel fysiek met spel in de kleuterleeftijd en bewegend onderwijs in de hogere klassen.

Denk aan bewegend rekenen, bewegingscircuits in klas 1 en 2, periode-onderwijs waarin de beleving centraal staat.

In de hogere klassen leert het kind meer eigenaarschap ontwikkelen naar autonomie.

Waarneming en analyse

Waarneming en analyse vindt plaats op drie niveaus:

- 1) Schoolniveau
- 2) Klasniveau
- 3) kindniveau

De waarnemingen op schoolniveau brengen we in kaart door een trendanalyse te maken van de leeropbrengsten en de sociaal emotionele ontwikkeling. Door het verzamelen van data kunnen we de waarnemingen in de verschillende klassen

objectiveren tot data en kijken we of er op grond van deze analyse bijstelling nodig is in het leerstofaanbod.

Het waarnemen op klasniveau begint bij de leerkracht. De leerkracht observeert de kinderen en werkt planmatig volgens groepsplannen taal en rekenen met doelen vanuit de leerlijnen. Twee tot driemaal per jaar is er een klasoverleg met de interne begeleider. Daarin kijken we hoe de klas zich ontwikkeld heeft. We analyseren de leeropbrengsten met het leerlingvolgsysteem (Cito-IEP), we kijken naar de sociaal emotionele ontwikkeling (veiligheidsmeting, observatielijsten, waarnemingen in de klas, Rots en Water lessen) en we kijken naar ondersteuningsvragen van individuele kinderen. De leerkracht evalueert het uitgevoerde groepsplan en maakt nieuwe groepsplannen voor rekenen en taal.

De waarnemingen op kindniveau kunnen leiden tot een specifieke aanpak voor een kind of een klein groepje. In het groepsplan wordt dan meestal verwezen naar een individuele aanpak. Meestal heeft de remedial teacher of de onderwijsondersteuner hier een begeleidende rol in.

De instrumenten die gebruikt worden bij waarneming en analyse, staan in de toetskalender die opgenomen is in de jaarplanning van de school.

Leerrijpheid

Binnen ons onderwijs heeft de kleuter een eigen specifieke plek. Het kleuteronderwijs biedt kinderen de mogelijkheid om zich in hun eigen tempo nabootsend, spelend en bewegend te ontwikkelen. Aan het eind van de kleuterperiode, wordt gekeken of een kleuter leerrijp is.

Er wordt gekeken naar:

- de motorische ontwikkeling
- de sociaal-emotionele ontwikkeling
- de spelontwikkeling
- de cognitieve ontwikkeling
- de fysieke ontwikkeling

In de commissie leerrijpheid, waarin de kleuterleerkrachten en de interne begeleider zitting hebben, worden alle kinderen besproken en 'gewogen'.

Hierin kan het advies uitgebracht worden tot een extra kleuterjaar. Dit zien wij niet als een doublure maar als een verlenging van de kleutertijd, een fase waarin een kind de leervoorwaarden ontwikkelt. Hierin wordt een essentiële basis gelegd om tot het meer schoolse leren te komen wat de kleuter helpt in het verder uitrijpen naar de leerrijpheid.

Hier wordt zo nodig een plan voor gemaakt met hulp van de interne begeleider.

De bevindingen van het leerrijpheidsonderzoek worden met de ouders besproken.

Ondersteuning in uitvoering

Als uitgangspunt nemen we de vijf bovengenoemde kernwaarden.

Op het Zonnewiel vinden we het belangrijk dat het kind gezien wordt in zijn ontwikkeling. Hierin is de driehoek leerkracht, ouder, kind essentieel. We kiezen ervoor de ondersteuning zoveel mogelijk binnen de klas te bieden.

De leerkracht staat hierin centraal. Hij/zij schept een dusdanig positief leer- en leefklimaat zodat het kind zich kan ontwikkelen met hoofd, hart en handen.

Hij/zij signaleert en differentieert en biedt ondersteuning in de klas binnen het basisaanbod.

Om de gewenste ondersteuning te borgen, gebruikt het Zonniewiel het cyclisch proces van handelingsgericht werken.

Handelingsgerichte cyclus in 5 fasen:

- 1) Waarnemen: gegevens analyseren en begrijpen, onderwijsaanbod evalueren en signaleren van leerlingen die extra ondersteuning nodig hebben
- 2) Formuleren van doelen, alle leerlingen en onderwijsbehoeften (sommige leerlingen)
- 3) Onderwijsaanbod en extra ondersteuning plannen
- 4) Realiseren: onderwijsaanbod uitvoeren voor de groep, subgroepen en individuele leerlingen
- 5) Evalueren: het lesgeven en ondersteunen evalueren. Borgen wat werkt en doorgaande lijn bewaken.

De uitgangspunten van handelingsgericht werken (HGW):

1. HGW is doelgericht
2. HGW gaat om wisselwerking en afstemming
3. Onderwijsbehoeften staan centraal
4. Leerkrachten maken het verschil, ouders doen er evenzeer toe
5. Positieve aspecten van leerlingen, leerkrachten en ouders zijn van groot belang
6. De betrokkenen werken constructief samen
7. De werkwijze is systematisch en transparant

Handelingsgericht werken is een effectieve aanpak om doelgericht en planmatig om te gaan met verschillen in onderwijsbehoeften tussen kinderen.

Bij handelingsgericht werken staan de onderwijsbehoeften van het kind centraal. De individuele onderwijsbehoeften clusteren we zoveel mogelijk en verwerken we in het groepsaanbod. Het aanbod beschrijft de leerkracht in een zogenaamd groepsplan. Het groepsplan wordt tweemaal per jaar opgesteld en geëvalueerd.

Het kan zijn dat er in het groepsplan ook nog een deel is opgenomen voor de kinderen met speciale onderwijskundige behoeften. Meestal stellen we voor deze kinderen een apart plan op: het zogenaamde ontwikkelingsperspectief. Hier wordt dan in het groepsplan naar verwezen.

Schematische weergave ondersteuningsniveaus

Ondersteuningsniveaus en rollen					documentatie
Aanbod	Niveau	Rol leerkracht	Rol IB	Rol onderwijs-ondersteuners	
Basisaanbod	1 en 2	Leerkracht is verantwoordelijk Voert uit	IB'er als coördinator kwaliteit/-sparringpartner		Groepsplan
Basis-ondersteuning	3	leerkracht is verantwoordelijk voert uit en stuurt ondersteuners en RT'ers aan.	IB'er als begeleider en coach	Onderwijs-assistentie ondersteunt	Groepsplan en plannen kleine groep (ondersteuning)
(zeer) intensieve ondersteuning (specialistisch)	4	Leerkracht is verantwoordelijk en voert uit in nauwe samenwerking met IB'er en RT'er	IB'er als bewaker van proces, sturend	RT'er voert een deel van de ondersteuning uit (externe)deskundigen voeren een deel van de ondersteuning uit	Ontwikkel-perspectief/groei-document

Ondersteuningsniveau 1 en 2: Basisaanbod (landelijk gemiddelde ongeveer 85% van de groep)

Hier is de leerkracht in zijn/haar klas met hoofd (planmatig), hart (kijkend met warme betrokkenheid naar onderwijsbehoeften van kinderen) en handen (uitvoerend, handelend) aan het werk.

Om dit goed te kunnen vormgeven krijgt de (beginnende) leerkracht coaching/begeleiding van een senior leerkracht.

Om het basisaanbod te bieden, werken op het Zonnewiel opgeleide coördinatoren op de verschillende vakgebieden: taal, rekenen, (hoog)begaafdheid en Engels.

Onderwijsassistentie wordt ingezet in de kleuterklassen en in klas 1, 2 en 3. In de hogere klassen wordt een blokkur per week gewerkt in halve groepen.

Niveau 1

De leerkracht is verantwoordelijk voor de ontwikkeling van de kinderen in de groep. Hij/zij schept een veilig leerklimaat waarin de voorwaarden voor het leren gewaarborgd worden.

De kracht van leren ligt in de groep. Samen leren als groep vanuit een doordacht en doorleefd leerplan. Dit vraagt om een leerkracht die daartoe de ruimte en begeleiding krijgt zich te ontwikkelen tot een vakbekwame leerkracht die om kan gaan met verschillende kinderen in een klas. Daartoe is het van groot belang dat de leerkracht de ontwikkelingsvragen van kinderen kan onderzoeken en begeleiden en de juiste hulpvragen leert stellen als de vragen groter zijn dan hij/zij kan ondersteunen in de klas.

De leerkracht gebruikt het handelingsgericht werken als leidraad om de niveaus in de klas te bedienen. Hij/zij maakt hiervoor een groepsplan en bespreekt dit plan met de intern begeleider. Hij/zij past verlengde/verkorte instructie toe en kan de klas bedienen op drie manieren van aanpak: basis-verlengd-verkort. In de praktijk komt het erop neer dat de leerkracht instructie geeft aan de hele groep, waarbij de kinderen die verkorte instructie krijgen, eerder aan het werk gaan. De groep die verlengde instructie krijgt, gaat na de basisinstructie met de leerkracht verder voor nog een stukje extra uitleg en oefening.

Goed klassenmanagement en organisatorische vaardigheden zijn competenties van de leerkracht die bijdragen aan het optimaliseren van aanbod en afstemming in de groep.

Niveau 2:

De leerkracht is verantwoordelijk voor de ontwikkeling van de kinderen in de groep.

Hij/zij verzorgt het aanbod en de uitvoering van de begeleiding in de klas.

Kinderen die meer moeite hebben de basisvaardigheden eigen te maken, hebben wat extra/meer/andere uitleg nodig in de klas. Bijvoorbeeld op het gebied van taal en rekenen of spelling. Omdat we kinderen zoveel mogelijk in de klas willen ondersteunen, zetten we hiervoor de hulp in van een onderwijsassistent.

Over de inzet van de onderwijsassistentie heeft de leerkracht zelf afstemming met de onderwijsassistent. De leerkracht neemt het initiatief de intern begeleider te vragen om advies en ondersteuning.

In de hogere klassen kan de leerkracht sterker differentiëren door het zelfstandiger werken van de kinderen.

Voor het ondersteunen van kinderen bij het automatiseren van basisvaardigheden rekenen en lezen, is er mogelijkheid tot inzet van digitale ondersteuning. Meestal is dat gericht op extra oefenen van de basisvaardigheden taal en reken. Op het Zonnewiel maken we hiervoor gebruik van Rekentuin (rekenen), Taalzee (spelling, lezen en woordenschat) en BOUW! (lezen).

Ondersteuningsniveau 3: basisondersteuning (landelijk gemiddelde ongeveer 10% van de groep)

De leerkracht is verantwoordelijk voor de ontwikkeling van de kinderen in de klas.

Hij/zij verzorgt het onderwijsaanbod voor de kinderen en anticipeert in instructie en begeleiding op verschillen in de groep.

Om dit goed vorm te geven heeft de leerkracht regelmatig overleg en afstemming met de intern begeleider. In kindgerichte overleggen (binnen de groepsbesprekingen en/of op een ander moment) wordt het kind met de intern begeleider besproken zodat de leerkracht dit kan meenemen in de begeleiding in de klas en in het overleg met ouders. Op ondersteuningsniveau 3 hebben kinderen meer oefening en begeleiding nodig in het leren.

Hier hebben wij de ondersteuningsgroepjes voor lezen/rekenen. Voor deze groep kinderen wordt een apart plan gemaakt. Dit is de groep kinderen die (een) periode(s) ondersteuning nodig hebben. Hierbij gaat het doorgaans om de kinderen met (vermoeden van) dyslexie en kinderen die meer oefening en begeleiding nodig hebben om de stof te gaan beheersen. Ook gaat het hier om kinderen die, doordat ze het Nederlands als tweede taal leren, de basis van de Nederlandse taal onvoldoende beheersen en dus meer en specifiekere oefening in de basis. Het kan hier ook gaan om de sociaal emotionele ontwikkeling en de motorische ontwikkeling.

De ondersteuning vindt plaats in periodes van een half jaar als het gaat om leer- en motorische vragen. Voor sociale vraagstukken (bijv. een kort coachingstraject voor sociaal emotioneel welbevinden, steungroepjes voor groepsprocessen, Rots en Water in een kleine groep, diagnostiek, HB-ondersteuning op leren leren) worden doorgaans kortere periodes van 6 tot 8 weken gebruikt. Soms is een korte periode individuele ondersteuning en diagnostiek nodig, bijvoorbeeld als blijkt dat de hulp in het groepje te weinig oplevert en het nodig is specifieker te kijken. In dit geval zetten we remedial teaching in. Na een periode remedial teaching kijken we altijd of het kind weer meekan in het ondersteuningsgroepje of in de klas.

Voor het ondersteunen van kinderen bij het intensiever oefenen van basisvaardigheden rekenen en lezen, is er mogelijkheid tot inzet van digitale ondersteuning.. Op het Zonnewiel maken we hiervoor gebruik van BOUW! (lezen), BLOON (spelling) en Reken tuin (rekenen).

Ondersteuningsniveau 4: (zeer) intensieve ondersteuning (landelijk gemiddelde ongeveer 5% van de groep)

Hierbij gaat het om de kinderen die een onderwijsbehoefte hebben die in een apart plan (het ontwikkelperspectief of OPP) wordt beschreven. Het gaat hier om kinderen die speciale begeleiding nodig hebben in hun ontwikkeling.

Grofweg gaat het hier om twee gebieden: de leerontwikkeling en de sociaal emotionele ontwikkeling. Veelal lopen deze twee gebieden door elkaar heen en hebben we te maken met kinderen die zowel een vraag hebben op leer gebied, als een vraag op sociaal emotioneel gebied.

De leerontwikkeling:

Op het gebied van de leerontwikkeling gaat het over kinderen met een aangepaste leerlijn voor taal/rekenen. Deze kinderen krijgen langdurige ondersteuning. Zij hebben individuele instructie en begeleiding nodig om de minimale doelen te behalen. Bij deze groep kinderen is de remedial teacher nauw betrokken. Zij ondersteunt de leerkracht bij het uitvoeren van de eigen leerlijn in de klas. Het werken in een eigen leerlijn, doet een groot beroep op de zelfstandigheid van een kind. Doorgaans kunnen kinderen vanaf ongeveer klas 4 in een eigen leerlijn.

De sociaal emotionele ontwikkeling:

Op het gebied van de sociaal emotionele ontwikkeling gaat het om kinderen met hardnekkige motorische problemen en kinderen met complexe emotionele vragen, zoals kinderen met verwerkingsproblemen die gerelateerd zijn aan AD(H)D, autisme, hechting- of angststoornis. Ook kan het gaan om kinderen met hardnekkige taalachterstand doordat zij de basis van de Nederlandse taal niet vanaf hun geboorte eigen hebben kunnen maken en bijkomende sociaal emotionele belemmeringen hebben. Vaak gaat het bij bovengenoemde kinderen om sterk waarneembaar gedrag dat belemmerend is voor de ontwikkeling van het kind en vaak ook zijn invloed heeft op de klas. Deze kinderen doen een groot appel op leerkrachtvaardigheden op pedagogisch en didactisch vlak. Het gaat hierbij om gemiddeld 1 tot 2 kinderen per klas.

De intern begeleider is nauw betrokken bij deze groep kinderen en is altijd bij gesprekken aanwezig.

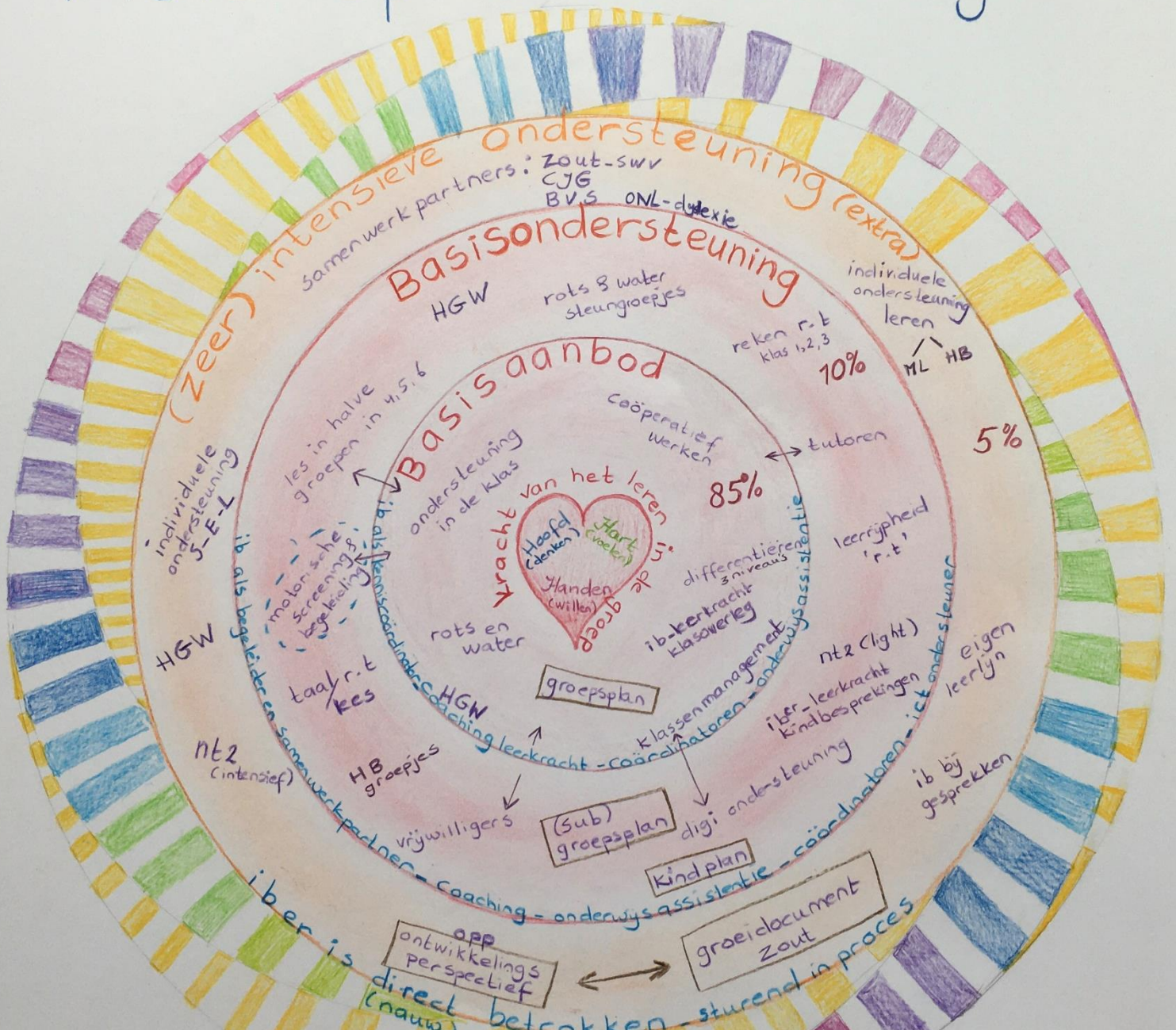
Het ondersteuningsteam monitort deze kinderen en stemt regelmatig af met leerkracht en ouders. Op het Zonnewiel kijken we welke begeleiding nodig is en welke begeleiding binnen de school plaats kan vinden. We stemmen daarbij zoveel mogelijk af op het

individuele begeleiding op het gebied van welbevinden, sociaal emotioneel leren, leervoorwaarden en -vaardigheden. Meestal is bij deze kinderen ook externe hulpverlening betrokken. Het Zonniewiel kan voor ondersteuning een beroep doen op het Samenwerkingsverband. Deze ondersteuning duurt meestal een jaar en wordt begeleid door een schoolondersteuner met expertise op leren of gedrag. Als een traject van het samenwerkingsverband is 'doorlopen' en het kind kan op school blijven, is doorgaans (individuele) extra ondersteuning nodig. Andere partijen die betrokken kunnen zijn, zijn het Centrum voor Jeugd en Gezin, de Begeleidingsdienst voor vrijescholen en/of GGZ instellingen.

Cirkelmodel ondersteuningsniveaus

Hieronder een weergave van het ondersteuningsbeleid op het Zonniewiel in een cirkelmodel. We vragen t.z.t. een vormgever om dit digitaal uit te werken.

Visie op Ondersteuning

Grenzen aan Ondersteuning

Per kind bekijken we of het Zonnewiel de juiste ondersteuning kan bieden zodat het kind zich zo optimaal mogelijk kan ontwikkelen. Het is van belang dat het kind voldoende kan groeien in zijn/haar eigen leerontwikkeling en dat hij/zij de ontwikkeling van de groep niet belemmert. Wanneer de vraag van het kind het ondersteuningsvermogen van de school overstijgt, gaan we met elkaar op zoek naar een passende plek.

De vragen die daarbij centraal staan: Hoe is het met het welbevinden van het kind? Ontwikkelt het zich nog voldoende? Is er overeenstemming en afstemming met ouders? Een uitgebreide beschrijving van grenzen aan ondersteuning staat in het schoolondersteuningsprofiel (SOP) van het Zonnewiel.

Beleid en protocollen

Onderstaande protocollen en beleid worden in de uitvoering van de ondersteuning gebruikt:

- schoolondersteuningsprofiel (SOP)
- protocol dyslexie
- beleidsplan hoogbegaafdheid
- protocol leerrijpheid
- protocol meldcode
- sociale veiligheid/rots en water

Doelen 2020-2023

1. In het voorjaar van 2020 wordt de ondersteuningsbegroting aangepast op dit beleidsplan.
2. In schooljaar 2020-2021 hebben wij een remedial teacher in vast dienstverband voor de ondersteuning op niveau 3 en 4.
3. In schooljaar 2021-2022 onderzoeken we de mogelijkheden tot motorische begeleiding en ondersteuning op onze school.
4. In 2023 is er een gedragsdeskundige verbonden aan de school, zodat de langdurige ondersteuning op gedrag geborgd is.
5. In 2023 hebben wij een coördinator ICT in ons team voor de begeleiding van de ondersteuning op digitaal vlak.